

Vlaamse Arbeidsrekening

Raming van de binnenlandse werkgelegenheid in arbeidsvolume bij de loontrekkenden

Updates 2008-2009

Steunpunt WSE i.s.m. Departement WSE

Februari 2012

Methodologisch Rapport

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – 3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Vlaamse Arbeidsrekening

Raming van de binnenlandse werkgelegenheid in arbeidsvolume bij de loontrekkenden

Updates 2008-2009

Steunpunt Werk en Sociale Economie i.s.m. Departement Werk en Sociale Economie

Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma

<p>Deze publicatie kwam tot stand met steun van het Europees Sociaal Fonds. Het ESF stelt middelen ter beschikking voor initiatieven die bijdragen tot meer en betere jobs voor meer mensen.</p> <p>Ontdek de werking in Vlaanderen via www.esf-agentschap.be.</p> 	<p>Kernthema's ESF 2007-2013</p> <ul style="list-style-type: none"> Talenten activeren Arbeidskansen geven Ondernemen met mensen
<p>ESF investeert in jouw toekomst.</p>	

Inhoudsopgave

Methodologisch Rapport	1
Inleiding	4
1. Arbeidsvolume loontrekkenden	5
1.1. Concept	5
1.2. Bronstatistieken	6
1.3. Harmonisatie.....	6
1.3.1. Berekenen jaargemiddelde.....	6
1.3.2. Berekenen en toepassen verhouding VTE/loontrekkende	8
1.4. Bijschattingen en correcties.....	9
1.4.1. Correctie conventionele vakantiedagen	9
1.4.2. Toevoeging studenten	10
1.4.3. Berekening gepresteerde arbeidsuren	11
Annex: Arbeidsvolume in de Nationale Rekeningen en bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ)	13
1. Voltijds equivalenten bij RSZ.....	13
Voltijds equivalenten.....	13

Inleiding

De Vlaamse arbeidsrekening is een raamwerk voor het integreren van arbeidsmarktstatistieken: een intern consistente raming van kernvariabelen met betrekking tot de arbeidsmarkt. In de arbeidsrekening wordt bestaande arbeidsmarktinformatie in een logisch geheel van op elkaar aansluitende gegevens geïntegreerd met duidelijk gedefinieerde begrippen en identiteitsrelaties. De primaire doelstelling van dit integratieproces bestaat er in om op een systematische wijze inzicht te bieden in de toestand en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (Herremans, 2007).

Tabel 1 geeft een overzicht van de voornaamste componenten die we in de Vlaamse arbeidsrekening behandelen: de bevolking naar socio-economische positie, de binnenlandse werkgelegenheid, de jobs, de vacatures en de vestigingen. Voor de verwerking van deze basiscomponenten tot op het niveau van de gemeenten werd reeds eerder een methodologie ontwikkeld (te raadplegen op www.steunpuntwse.be, in de rubriek 'publicaties' > 'methodologische rapporten'). Ook voor de raming van de component binnenlandse werkgelegenheid, uitgedrukt in personen werd eerder een methodologie ontwikkeld (Vanderbiesen, 2009). In dit methodologisch rapport beschrijven we de methodologie voor de raming van de binnenlandse werkgelegenheid, uitgedrukt in arbeidsvolume (voltijdsequivalenten en arbeidsuren) 2008 en 2009. Het betreft hierbij een update van de raming en bijhorende methodologie voor de nulmeting 2007 (Boussé & Herremans, 2010).

Schema: Componenten en conceptuele definities Vlaamse arbeidsrekening

Component		Definitie
Bevolking naar socio-economische positie	Totale bevolking	Personen die in België / het Vlaams Gewest wonen
	Niet-beroepsactieve bevolking	Inwoners die niet werken en niet beschikbaar zijn voor een job en/of niet actief op zoek zijn naar werk
	Beroepsbevolking	Inwoners die ofwel werken ofwel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk.
	Werkloze beroepsbevolking	Inwoners die niet werken, maar wel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk
	Werkende beroepsbevolking	Inwoners die werken
Binnenlandse werkgelegenheid		Arbeid die ingezet wordt in Belgische / Vlaamse vestigingen, uitgedrukt in personen of arbeidsvolume
Jobs		Vervulde arbeidsplaatsen in Belgische / Vlaamse vestigingen = arbeid die ingezet wordt in Belgische / Vlaamse vestigingen, uitgedrukt in arbeidsplaatsen
Vacatures		Onvervulde arbeidsplaatsen in Belgische / Vlaamse vestigingen
Vestigingen		In België / Vlaanderen gevestigde productie-eenheden

Bron: Herremans, 2007

De binnenlandse werkgelegenheid omvat alle werkende personen die hun hoofdactiviteit uitoefenen op Vlaams/Belgisch grondgebied. Ze geeft aan welke arbeid ingezet wordt voor de economische activiteit in Vlaanderen/België. In de Vlaamse arbeidsrekening willen we de binnenlandse werkgelegenheid uitdrukken in personen, maar ook in een arbeidsvolume. Bij een weergave in personen wordt elke werkende één keer geteld, terwijl er bij de omzetting naar een arbeidsvolume rekening gehouden wordt met deeltijdse prestaties, onvolledige prestaties (bijvoorbeeld bij ziekte) en eventueel overuren. Het arbeidsvolume biedt dan ook een betere weergave van de exacte hoeveelheid arbeid die ingezet of gepresteerd wordt. Dit kan een meerwaarde betekenen op verschillende vlakken (Herremans et al., 2008).

Ten eerste is de evolutie van het arbeidsvolume niet steeds gelijk aan de evolutie van het aantal werkende personen of jobs. Enerzijds kunnen we als gevolg van de toename van deeltijdse arbeidsprestaties verwachten dat het arbeidsvolume structureel trager zal groeien dan het aantal werkenden. Anderzijds zullen heel wat ondernemingen bij een conjuncturomslag in eerste instantie het aantal arbeidsuren aanpassen vooraleer over te gaan tot ontslag/aanwerving van werknemers. Zo kan het volume overuren of tijdelijke werkloosheid bijgesteld worden in functie van vraagschommelingen. Dit heeft een impact op het arbeidsvolume, maar niet op de omvang van het personeelsbestand.

Ten tweede biedt het arbeidsvolume bijkomend inzicht in de spreiding en verdeling van arbeid. Dit levert voor het beleid relevante informatie. Tot een tiental jaren geleden werd arbeidsherverdeling nog ingeroepen als maatregel om de werkloosheid terug te dringen. Met een lagere gemiddelde arbeidsduur per job, zou het totale arbeidsvolume verdeeld worden over een grotere groep van werkenden. Tegenwoordig wordt meer in termen gedacht van een herverdeling van het arbeidsvolume over de hele loopbaan zodat meer mensen langer aan het werk blijven. In dit kader passen onder andere de verhoogde uitkeringen voor arbeidsduurvermindering van vijftig-plussers in het stelsel van tijdskrediet.

Ten derde stelt het arbeidsvolume ons in staat om de samenhang van arbeid met de economische activiteit of de toegevoegde waarde te verduidelijken. Zo is de arbeidsproductiviteit (bijvoorbeeld productiviteitsgroei per arbeidsuur) een van de determinanten voor de verklaring van economische groei.

In dit rapport behandelen we de methodologie voor het integreren van het arbeidsvolume in de Vlaamse arbeidsrekening. Omdat er voor de zelfstandigen geen populatiebestanden beschikbaar zijn met volumegegevens, richten we ons in eerste instantie enkel op de **loontrekkenden**. De bedoeling is om duidelijk aan te geven op welke wijze de ontwikkelde concepten worden geoperationaliseerd. We bekijken achtereenvolgens de selectie van bronstatistieken, het harmoniseren van de primaire gegevens uit de bronstatistieken, en het uitvoeren van bijschattingen en correcties aan de hand van secundaire bronnen.

1. Arbeidsvolume loontrekkenden

1.1. Concept

De loontrekkende arbeid die ingezet wordt in Vlaanderen/België, drukken we in deze raming uit in totaal aantal voltijdsequivalenten of gepresteerde arbeidsuren (per werknemer) per jaar.

We hanteren hierbij de notie van voltijdse equivalenten, zoals toegepast bij RSZ en RSZPPO. Deze notie wordt door RSZ(PPO) berekend als de verhouding tussen de aangegeven bezoldigde arbeidsprestaties van de werknemers en de prestaties van de fictieve referentiepersoon voor een volledig kwartaal (zie [annex](#) voor een uitgebreide toelichting van het concept VTE bij RSZ). Prestaties van minder dan één voltijds equivalent kunnen hun oorsprong vinden in: (1) een kortere periode van tewerkstelling (geen volledig kwartaal gewerkt), (2) deeltijdse prestaties (wekelijkse arbeidsduur lager dan die van de referentiepersoon), of (3) periodes van afwezigheid niet gedekt door een loon (bijvoorbeeld gelijkgestelde dagen). Toch is de notie voltijdse equivalenten bij RSZ(PPO) ruimer dan de werkelijk gepresteerde arbeidstijd en worden wettelijke feestdagen en

vakantiedagen mee in rekening gebracht. Bij de raming van het arbeidsvolume in de Vlaamse arbeidsrekening zullen we hiervoor corrigeren.

1.2. Bronstatistieken

De bronstatistiek is in de eerste plaats afkomstig uit de Vlaamse Arbeidsrekening zelf, met name de binnenlandse werkgelegenheid (voor loontrekkenden), uitgedrukt in personen (Vanderbiesen, 2009). Het is deze component uit de Vlaamse arbeidsrekening die we willen omzetten naar een arbeidsvolume. Voor deze omzetting maken we gebruik van de tewerkstellingsgegevens van RSZ en RSZPPO waarbij het aantal loontrekkenden uitgedrukt wordt in personen en in voltijdse equivalenten.

In de statistieken van RSZ is de werkplaats gekend op gedecentraliseerd niveau (werkplaats van de vestiging). Bij RSZPPO is de werkplaats gekend op gecentraliseerd niveau (werkplaats van de werkgever).

1.3. Harmonisatie

De binnenlandse werkgelegenheid, zoals geraamd in de Vlaamse Arbeidsrekening, geeft enkel gegevens over de aantallen loontrekkenden. Gezien we het arbeidsvolume willen berekenen op basis van voltijdse equivalenten moeten deze aantallen omgezet worden in voltijdse equivalenten. Gegevens van RSZ en RSZPPO geven informatie over zowel het aantal loontrekkenden op het einde van elk kwartaal als over het aantal voltijdse equivalenten gepresteerd door deze loontrekkenden over dat kwartaal. Dit maakt het mogelijk om een verhouding van voltijdse equivalenten ten opzichte van het aantal loontrekkenden te berekenen. Wanneer we de aantallen uit de binnenlandse werkgelegenheid dan vermenigvuldigen met deze verhouding, bekomen we de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in voltijdse equivalenten.

We gaan in twee stappen te werk. Eerst berekenen we jaargemiddelden voor de gegevens van RSZ(PPO). Daarna passen we de verhouding 'voltijdse equivalentent.o.v. aantal loontrekkenden' bij RSZ(PPO) toe op het aantal loontrekkenden uit de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in personen.

1.3.1. Berekenen jaargemiddelde

We beschikken over gedecentraliseerde RSZ-gegevens van het laatste kwartaal van jaar t-1 en het tweede en laatste kwartaal van jaar t. De gegevens met betrekking tot de aantallen loontrekkenden zijn altijd een weergave op de laatste dag van het kwartaal. De gegevens over het aantal VTE hebben betrekking op heel het kwartaal (zie hoger). Op basis van de gedecentraliseerde bestanden van RSZ berekenen we jaargemiddelden, zowel voor het aantal loontrekkenden als voor het aantal VTE. We berekenen de jaargemiddelden per combinatie van de werkplaatsgemeente, geslacht, leeftijdscategorie, nace3-sector en arbeidsregime. Combinaties waar er wel VTE waren *tijdens het kwartaal*, maar geen werknemers *op de laatste dag van het kwartaal* werden niet meegenomen. Dit is conform de raming van de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in personen, waarbij we enkel die werknemers weerhouden die aan het werk waren op de laatste kwartaaldag.

Een eerste stap bestaat erin de aantallen en VTE voor het eerste en het derde kwartaal van het jaar t te schatten (tabel 1.a en 1.b). Dit door respectievelijk de gemiddelden te nemen van de gegevens van het laatste kwartaal van jaar t-1 en het tweede kwartaal van jaar t, en van het laatste en het tweede kwartaal van jaar t. Vervolgens ramen we voor de aantallen kwartaalgemiddelden door het gemiddelde te nemen van de laatste dag van het vorige kwartaal en de laatste dag van het huidige kwartaal. De VTE zijn reeds kwartaalcijfers. De jaargemiddelden (van zowel de aantallen als de VTE) worden dan berekend als het gemiddelde van deze kwartaalcijfers.

Tabel 1.a. Berekening van het gemiddeld aantal loontrekkenden en VTE (bij RSZ) per jaar (Vlaams Gewest & België; 2008)

			Vlaams Gewest	België
Aantal loontrekkenden	31 december 2007		1.922.967	3.321.583
	30 juni 2008		1.954.885	3.367.228
	31 december 2008		1.940.088	3.350.272
	Stap 1			
	31 maart 2008	$(31 \text{ december } 2007 + 30 \text{ juni } 2008) / 2$	1.938.926	3.344.406
	30 september 2008	$(30 \text{ juni } 2008 + 31 \text{ december } 2008) / 2$	1.947.487	3.358.750
	Stap 2			
	gemiddelde 1 ^{ste} kwart. 2008	$(31 \text{ december } 2007 + 31 \text{ maart } 2008) / 2$	1.930.947	3.332.994
	gemiddelde 2 ^{de} kwart. 2008	$(31 \text{ maart } 2008 + 30 \text{ juni } 2008) / 2$	1.946.906	3.355.817
	gemiddelde 3 ^{de} kwart. 2008	$(30 \text{ juni } 2008 + 30 \text{ september } 2008) / 2$	1.951.186	3.362.989
	gemiddelde 4 ^{de} kwart. 2008	$(30 \text{ september } 2008 + 31 \text{ december } 2008) / 2$	1.943.787	3.354.511
	Stap 3			
jaargemiddelde 2008	$(\text{gemiddelde } 1^{\text{ste}} \text{ kwart. } 2008 + \text{gemiddelde } 2^{\text{de}} \text{ kwart. } 2008 + \text{gemiddelde } 3^{\text{de}} \text{ kwart. } 2008 + \text{gemiddelde } 4^{\text{de}} \text{ kwart. } 2008) / 4$	1.943.206	3.351.578	
VTE	4 ^{de} kwartaal 2007		1.640.187	2.840.935
	2 ^{de} kwartaal 2008		1.648.917	2.848.768
	4 ^{de} kwartaal 2008		1.631.377	2.830.040
	Stap 1			
	1 ^{ste} kwartaal 2008	$(4^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2007 + 2^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008) / 2$	1.644.552	2.844.852
	3 ^{de} kwartaal 2008	$(2^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008 + 4^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008) / 2$	1.640.147	2.839.404
	Stap 2			
	jaargemiddelde 2008	$(1^{\text{ste}} \text{ kwartaal } 2008 + 2^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008 + 3^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008 + 4^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008) / 4$	1.641.248	2.840.766

Bron: RSZ (Bewerking Steunpunt WSE)

Tabel 1.b. Berekening van het gemiddeld aantal loontrekkenden en VTE (bij RSZ) per jaar (Vlaams Gewest & België; 2009)

		Vlaams Gewest	België	
Aantal loontrekkenden	31 december 2008	1.940.088	3.350.272	
	30 juni 2009	1.936.455	3.342.100	
	31 december 2009	1.923.963	3.329.695	
	Stap 1			
	31 maart 2009	$(31 \text{ december } 2008 + 30 \text{ juni } 2009) / 2$	1.938.272	3.346.186
	30 september 2009	$(30 \text{ juni } 2009 + 31 \text{ december } 2009) / 2$	1.930.209	3.335.898
	Stap 2			
	gemiddelde 1 ^{ste} kwart. 2009	$(31 \text{ december } 2008 + 31 \text{ maart } 2009) / 2$	1.939.180	3.348.229
	gemiddelde 2 ^{de} kwart. 2009	$(31 \text{ maart } 2009 + 30 \text{ juni } 2009) / 2$	1.937.363	3.344.143
	gemiddelde 3 ^{de} kwart. 2009	$(30 \text{ juni } 2009 + 30 \text{ september } 2009) / 2$	1.933.332	3.338.999
gemiddelde 4 ^{de} kwart. 2009	$(30 \text{ september } 2009 + 31 \text{ december } 2009) / 2$	1.927.086	3.332.796	
Stap 3				
jaargemiddelde 2009	$(\text{gemiddelde } 1^{\text{ste}} \text{ kwart. } 2009 + \text{gemiddelde } 2^{\text{de}} \text{ kwart. } 2009 + \text{gemiddelde } 3^{\text{de}} \text{ kwart. } 2009 + \text{gemiddelde } 4^{\text{de}} \text{ kwart. } 2009) / 4$	1.934.240	3.341.042	
VTE	4 ^{de} kwartaal 2008	1.631.377	2.830.040	
	2 ^{de} kwartaal 2009	1.597.411	2.776.782	
	4 ^{de} kwartaal 2009	1.596.850	2.777.967	
	Stap 1			
	1 ^{ste} kwartaal 2009	$(4^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2008 + 2^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2009) / 2$	1.614.394	2.803.411
	3 ^{de} kwartaal 2009	$(2^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2009 + 4^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2009) / 2$	1.597.131	2.777.375
Stap 2				
jaargemiddelde 2009	$(1^{\text{ste}} \text{ kwartaal } 2009 + 2^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2009 + 3^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2009 + 4^{\text{de}} \text{ kwartaal } 2009) / 4$	1.601.446	2.783.884	

Bron: RSZ (Bewerking Steunpunt WSE)

Voor RSZPPO gebruiken we enkel de gegevens van (de laatste dag van) het tweede kwartaal. Dit is analoog aan de raming van de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in personen. Omdat bij de ontwikkeling van die methodologie enkel het tweede kwartaal beschikbaar was, konden we geen jaargemiddelden berekenen. Bij een vergelijking achteraf bleek het verschil met een jaargemiddelde echter verwaarloosbaar.

In 2008 (tweede kwartaal) gaat het voor België over 346.141 loontrekkenden bij RSZPPO en 267.628 VTE; in Vlaanderen over 173.159 loontrekkenden en 130.564 VTE.

In 2009 (tweede kwartaal) gaat het voor België over 352.876 loontrekkenden bij RSZPPO en 272.272 VTE; in Vlaanderen over 176.801 loontrekkenden en 132.770 VTE.

1.3.2. Berekenen en toepassen verhouding VTE/loontrekkende

Vervolgens tellen we de gegevens van RSZ en RSZPPO (voor VTE en loontrekkenden) samen. Op basis van deze cijfers kan een verhouding aantal VTE per aantal loontrekkenden berekend worden. Zo bekomen we het gemiddeld aantal voltijdse equivalenten per werknemer, en dit voor elke combinatie van werkplaatsgemeente/geslacht/leeftijdscategorie/nace3-sector/arbeidsregime.

In de veronderstelling dat één persoon maximaal twee voltijdse jobs kan combineren hanteren we een maximumgrens van twee VTE per werknemer. Bij een verhouding van meer dan twee VTE per werknemer wordt daarom een alternatieve, algemene verhouding.

De aldus bekomen verhoudingen worden vervolgens toegepast op de personen met een loontrekkende job in Vlaanderen/België (binnenlandse werkgelegenheid) uit de Vlaamse arbeidsrekening. Met andere woorden, we vermenigvuldigen het aantal personen met een loontrekkende job in Vlaanderen/België uit de Vlaamse arbeidsrekening met de verhouding VTE/loontrekkenden op basis van RSZ(PPO). Zo bekomen we het aantal VTE in de Vlaamse arbeidsrekening. Voor de combinaties van werkplaatsgemeente/geslacht/leeftijd/nace3-sector/arbeidsregime die wel voorkomen in de Vlaamse arbeidsrekening maar niet in de gegevens van RSZ(PPO) berekenen we een verhouding op Belgisch niveau, waarbij de variabele gemeente niet meer in rekening genomen wordt. De keuze voor gemeente is ingegeven door het feit dat van de vijf opgenomen variabelen (geslacht, leeftijd, gemeente, nace3, arbeidsregime), de gemeente waarschijnlijk de minst doorslaggevende is wat betreft de verhouding VTE/loontrekkenden. De zeldzame combinaties die met die algemene verhouding nog steeds niet voorkomen in de RSZ(PPO) bestanden vervangen we door een algemene verhouding voor geheel België. Deze is 0,841 VTE per loontrekkende in 2008 en 0,827 VTE per loontrekkende in 2009.

Het toepassen van deze verhoudingen van het aantal VTE per loontrekkende gebeurt niet voor de groep studenten, aangezien de gegevens voor studenten reeds uitgedrukt zijn in voltijdse equivalenten, en omdat er voor studenten geen correctie met betrekking tot vakantiedagen nodig is (zie verder). De studenten worden dan ook pas op een later tijdstip meegenomen.

1.4. Bijschattingen en correcties

1.4.1. Correctie conventionele vakantiedagen

In een volgende stap wordt het aantal voltijdse equivalenten, gecorrigeerd voor vakantiedagen. Dit is naar analogie met de nationale rekeningen. De vakantiedagen zijn immers inbegrepen bij de voltijdse equivalenten in de gegevens van RSZ(PPO). Omdat het niet om gepresteerde arbeidsdagen gaat, laten we de vakantiedagen niet meetellen in de raming van het arbeidsvolume. Daarom verminderen we het aantal voltijdse equivalenten met een (geschat) equivalent van voltijdse conventionele vakantiedagen.

In 2008 waren er 262 werkdagen (vijfdagenstelsel), in 2009 waren er dit 261. Voor vakantiedagen gaan we uit van een gemiddelde van 21 conventionele vakantiedagen + 10 wettelijke feestdagen, over alle sectoren heen, behalve voor onderwijs. Dit gemiddelde ligt in de lijn van wat blijkt uit de loonenquête van de FOD Economie (2006). In alle sectoren ligt het aantal conventionele vakantiedagen tussen 20 en 22 (tabel 2). Omdat het enquêtegegevens betreft, onderhevig aan fouten en betrouwbaarheidsmarges, opteren we ervoor om niet verder te differentiëren naar sector of regio. Voor alle sectoren (behalve onderwijs) passen we een gemiddelde van 21 conventionele vakantiedagen toe. We gebruiken hier de enquête uit 2006 omdat daarin drie extra sectoren bevestigd werden, met name het onderwijs, de gezondheidszorg en de overige publieke diensten (NACE M, N en O). Deze sectoren zullen om de vier jaar bevestigd worden in de loonenquête. We zullen daarom telkens de laatste loonenquête gebruiken waarin deze sectoren bevestigd werden (cf. de enquête van 2006 voor de jaren 2006-2009).

Uiteindelijk tellen we in 2008 voor alle sectoren (behalve onderwijs) 231 werkdagen: 262 werkdagen – 21 vakantiedagen – 10 wettelijke feestdagen (een verhouding van 231/262). Voor onderwijs tellen we 182 werkdagen (een verhouding van 182/262). Dit is naar analogie met de berekening bij de nationale rekeningen: hier wordt het aantal gepresteerde dagen in het onderwijs berekend als het aantal wekdagen min de schoolvakanties en min de wettelijke feestdagen die niet in het weekend of in de schoolvakantie vallen. Hierdoor komen we voor 2008 aan 182 gepresteerde dagen voor deze sector. Rekening houdend met 262 wekdagen komt dit overeen met 80 vakantiedagen (= schoolvakanties + wettelijke feestdagen niet in weekend en niet in schoolvakantie).

In 2009 tellen we voor alle sectoren (behalve onderwijs) 230 werkdagen: 261 werkdagen – 21 vakantiedagen – 10 wettelijke feestdagen (een verhouding van 230/261). Voor onderwijs tellen we 181 werkdagen (een verhouding van 181/261).

Voor deze correctie vermenigvuldigen we dan ook het aantal voltijdse equivalenten uit de Vlaamse arbeidsrekening met de bovengenoemde verhoudingen (182/262 voor de sector onderwijs en 231/262 voor de andere sectoren in 2009, 181/261 voor de sector onderwijs en 230/261 voor de andere sectoren in 2009; zie stap 2, tabel 3).

Tabel 2. Gemiddeld aantal conventionele vakantiedagen naar sector in de Loonenquête 2006 (België en gewesten)

nace2	BRU	VL	WAL	België					
10	nb	20,0	20,0	20,0	40	20,1	20,0	20,0	20,1
14	20,0	20,1	20,1	20,1	45	20,0	20,1	20,7	20,3
15	20,1	20,2	20,5	20,3	50	20,3	20,9	20,3	20,7
16	23,0	20,0	20,0	20,2	51	20,7	20,3	20,2	20,3
17	20,0	20,8	20,8	20,8	52	20,4	20,5	20,3	20,5
18	20,0	20,0	20,0	20,0	55	20,2	20,1	21,3	20,4
19	20,0	20,0	20,0	20,0	60	21,6	20,9	20,6	20,9
20	20,0	20,0	20,0	20,0	61	nb	22,2	20,0	22,0
21	20,0	20,7	20,5	20,7	62	20,0	22,3	22,0	21,4
22	20,6	20,4	20,5	20,4	63	20,5	20,8	21,0	20,8
23	20,0	20,0	22,5	20,1	64	20,2	20,2	21,3	20,3
24	22,2	20,6	21,4	21,0	65	20,4	20,1	20,0	20,1
25	20,0	21,3	21,3	21,2	66	22,1	20,0	20,2	21,0
26	20,1	20,2	21,4	20,6	67	20,2	20,8	20,3	20,5
27	21,5	21,0	22,1	21,5	70	21,3	20,0	20,8	20,6
28	20,3	20,2	20,7	20,3	71	20,0	20,1	20,2	20,1
29	20,4	20,7	20,6	20,6	72	20,3	20,6	22,7	21,0
30	nb	nb	20,0	nb	73	20,3	20,3	23,9	21,4
31	20,0	20,5	20,6	20,5	74	20,4	20,3	20,7	20,4
32	20,0	22,0	21,3	21,8	80	29,2	27,6	24,2	27,8
33	21,3	20,0	20,1	20,2	85	21,7	20,9	21,5	21,2
34	20,0	20,2	20,6	20,2	90	20,0	20,5	20,7	20,6
35	20,0	20,0	20,2	20,1	91	22,4	22,4	23,1	22,6
36	20,0	20,5	20,0	20,4	92	20,7	20,1	20,7	20,4
37	20,0	20,0	20,1	20,0	93	20,0	20,0	20,4	20,1
					Totaal	21,0	20,8	20,8	20,8

1.4.2. Toevoeging studenten

Na de correctie voor vakantiedagen kunnen de studenten worden toegevoegd. Het aantal studenten uit de Vlaamse arbeidsrekening is reeds uitgedrukt in voltijdse equivalenten. Een student mag

tijdens het eerste, tweede en vierde kwartaal samen gedurende 23 dagen tewerkgesteld zijn. Deze kwartalen tellen samen 273 dagen. Een student mag dus 23 van de 273 tewerkgesteld zijn. Deze verhouding – 23/273 – wordt in de Vlaamse Arbeidsrekening gebruikt om een raming te maken van het gemiddeld aantal werkende studenten in het eerste, tweede en vierde kwartaal. Hiertoe wordt het totaal aantal studenten in de loop van deze drie kwartalen vermenigvuldigd met de verhouding 23/273.

Een analoge methode wordt gebruikt voor de zomermaanden. Tijdens het derde kwartaal, dat 92 dagen telt, mag een student ook 23 dagen tewerkgesteld zijn. Deze verhouding – 23/92 – wordt gebruikt om een raming te maken van het gemiddeld aantal werkende studenten in het derde kwartaal. Hiertoe wordt het totaal aantal studenten in de loop van dit kwartaal vermenigvuldigd met de verhouding 23/92. De gegevens worden vervolgens omgerekend naar een jaargemiddelde berekend als het gemiddelde van de vier kwartaalgemiddelden (Stevens & Herremans, 2006).

Het resultaat van deze berekening is analoog met de definitie van voltijdse equivalenten. Studenten kunnen dus gewoon bij de voltijdse equivalenten uit de Vlaamse arbeidsrekening (na correctie voor vakantiedagen) geteld worden (zie stap 2, tabel 3). Het feit dat de aantallen voor studenten niet gecorrigeerd worden voor vakantiedagen is te verantwoorden doordat studenten niet onderhevig zijn aan vakantiedagen: de aard van hun prestaties brengt dit met zich mee, ze werken namelijk veelal continu in de maanden juli-augustus en hebben geen recht op wettelijke vakantiedagen wanneer ze onderhevig zijn aan verlaagde sociale bijdragen.

1.4.3. Berekening gepresteerde arbeidsuren

Om voltijdse equivalenten om te rekenen naar een arbeidsvolume in gepresteerde arbeidsuren, moeten we bepalen hoeveel arbeidsuren een voltijdse equivalent bedraagt. Daartoe gebruiken we, op basis van de RSZ- en RSZPPO-aangiften, een *maatman* per combinatie van sector en gewest. Deze maatman is de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur voor een voltijdse referentiewerknemer.

De maatman wordt begrensd tussen 35 en 38 uren per week. De reden voor de ondergrens is dat sinds 2003 in geen enkele sector nog een werkweek van minder dan 35 uren per week wordt gepresteerd. Dit blijkt uit documentatie van FOD WASO op basis van informatie uit de CAO's. De bovengrens is te verklaren door het feit dat de maximale wettelijke arbeidsduur – ook sinds 2003 – op 38 uren per week ligt. Sectoren die hiervan afwijken, moeten dit compenseren met inhaalrustdagen. De waarden die niet tussen deze grenzen liggen zijn in principe geen voorstelling van de referentiewerknemer maar eerder van een gemiddelde werknemer. Deze waarden (onder 35 uur en boven 38 uur) worden dan ook niet in rekening genomen voor het bepalen van de maatman.

Voor de combinaties waarbij we, door deze begrenzing, geen maatman overhouden gebruiken we een algemeen gemiddelde, berekend op basis van de begrensde maatmannen. Deze bleek voor RSZ en RSZPPO samen 37,7 uur per week te zijn, zowel in 2008 als in 2009.

In een volgende stap vermenigvuldigen we het aantal voltijds equivalenten, zoals hierboven berekend (en gecorrigeerd voor het aantal vakantiedagen), met deze maatmannen, rekening houdend met de combinaties gewest/sector (stap 3, tabel 3). Door het vermenigvuldigen van het aantal voltijdse equivalenten met het aantal gepresteerde uren per week door een voltijdse referen-

tiewerknemer (= de maatman) bekomen we een raming van het gepresteerde arbeidsvolume op weekbasis, per combinatie van de variabelen sector/werkplaatsgemeente/leeftijd/geslacht/arbeidsregime. Vervolgens rekenen we dit arbeidsvolume op weekbasis verder om naar een arbeidsvolume op jaarbasis, door het eerst te delen door vijf (cf. vijf werkdagen per week) voor een arbeidsvolume op dagbasis, om dit laatste tot slot te vermenigvuldigen met 262 in 2008, het aantal werkdagen in een vijfdagenstelsel in dat jaar (zie tabel 3), en met 261 in 2009. Het verschillend aantal werkdagen per jaar en – in mindere mate – de (licht) wijzigende sectorale maatmannen per jaar hebben uiteraard een impact op de omvang van het jaarlijkse arbeidsvolume uitgedrukt in aantal arbeidsuren (niet in aantal VTE). Hiermee moet bijgevolg rekening worden gehouden voor een juiste interpretatie van jaar-op-jaarevoluties.

Tabel 3. Raming van het arbeidsvolume voor loontrekkenden in de Vlaamse arbeidsrekening (Vlaams Gewest & België; 2008)

	Vlaams Gewest	België
stap 1: verhouding VTE/personen volgens RSZ(PPO)		
+ toepassing op VAR		
voltijdse equivalenten (a)	1.771.812	3.108.394
aantal personen (b)	2.116.365	3.697.719
verhouding (c) = (a) / (b)	0,84	0,84
aantal personen in VAR* (d)	2.103.456	3.666.509
toepassing verhouding (e) = (c) x (d)	1.766.903	3.079.867
Stap 2: toepassing vakantiedagen en toevoeging studenten		
correctie voor vakantiedagen (f)	231/262	231/262
na correctie vakantiedagen (g) = (e) x (f)	1.557.842	2.715.456
studenten in VTE (h)	17.403	27.122
totaal VTE in VAR (i) = (g) + (h)	1.575.245	2.742.578
Stap 3: maatman + berekening gepresteerde arbeidsuren per week		
maatman (j)	37,66	37,66
gepresteerde uren per week (k) = (i) x (j)	59.323.727	103.285.488
Stap 4: berekening arbeidsuren op jaarbasis		
omzetting week- naar jaarbasis (l)	262/5	262/5
gepresteerde uren per jaar (m) = (k) x (l)	3.108.563.295	5.412.159.544

*exclusief studenten

Noot: Deze tabel – berekening voor 2008 – is louter illustratief. De eigenlijke berekeningen zijn gebeurd op een hoger detailniveau waardoor de resultaten licht afwijken van de cijfers uit deze tabel. Dit doordat de maatman en het aantal vakantiedagen verschillen over de sectoren.

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, RSZ, RSZPPO (Bewerking Steunpunt WSE)

Annex: Arbeidsvolume in de Nationale Rekeningen en bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ)

In deze annex lichten we het concept toe van voltijdse equivalenten zoals wordt gehanteerd door de Rijksdienst voor de Sociale Zekerheid (RSZ) en staan we stil bij de methodologie voor de raming van het arbeidsvolume die wordt gebruikt in de Nationale Rekeningen (Herremans et al., 2008).

1. Voltijds equivalenten bij RSZ

RSZ. 2007. *Loontrekkende tewerkstelling (RSZ) voor het vierde kwartaal 2008*. Brussel: Rijksdienst voor Sociale Zekerheid.

Gewerkte uren

Bij RSZ gebeurt de bepaling van het arbeidsvolume op basis van alle aangegeven bezoldigde arbeidsprestaties over het gehele kwartaal, met uitsluiting van de zuiver fictieve prestaties (vergoeding en arbeidsdagen bij beëindiging van de overeenkomst). Er wordt ook geen rekening gehouden met de periodes die voor de toekenning van bepaalde sociale rechten worden gelijkgesteld met arbeidsdagen en die vaak aanleiding geven tot een vervangingsinkomen. Om een zekere uniformiteit te bewaren, worden de vakantiedagen van de arbeiders ook in rekening gebracht. Voor de bedienden zijn deze dagen reeds opgenomen als bezoldigde dagen. De prestaties van een werknemer die in de loop van het kwartaal tewerkgesteld is geweest bij meerdere werkgevers en/of onder verschillende hoedanigheden of in verschillende arbeidsregimes worden allen opgenomen, en dit volgens de kenmerken van de verschillende prestaties.

Voor de deeltijdse werknemers beschikt RSZ over een aanduiding van de arbeidsprestaties in uren. Bovendien moet ook de gebruikelijke arbeidsduur per week van een (fictieve) referentiepersoon aangeduid worden (= maatman). Dit is de persoon die voltijds tewerkgesteld is in dezelfde onderneming of bij gebrek daaraan, in dezelfde bedrijfstak, in een functie gelijkaardig aan deze van de werknemer.

Voor de voltijdse werknemers worden alle prestaties uitgedrukt in dagen en wordt geen aanduiding gegeven van het gemiddeld aantal uren per dag of per week van de werknemer.

Voltijds equivalenten

Bij RSZ worden geen statistieken opgemaakt met betrekking tot het totaal aantal bezoldigde uren. In de 'beige brochures' (loontrekkende tewerkstelling) wordt het arbeidsvolume wel uitgedrukt in voltijds equivalenten. Hiervoor wordt berekend hoe de prestaties van zowel voltijdse als deeltijdse werknemers zich verhouden tot hun referentiepersoon, die geteld wordt als één voltijds equivalent.

Prestaties van minder dan één voltijds equivalent kunnen hun oorsprong vinden in:

- een kortere periode van tewerkstelling (geen volledig kwartaal gewerkt)
- deeltijdse prestaties (wekelijkse arbeidsduur lager dan die van de referentiepersoon)
- periodes van afwezigheid niet gedekt door een loon (bv. gelijkgestelde dagen)

Voor de berekening van het arbeidsvolume in termen van voltijds equivalenten wordt de verhouding berekend tussen de arbeidsprestaties van de werknemer en de prestaties van de fictieve referentiepersoon voor een volledig kwartaal. Voor voltijdse werknemers gebeurt de berekening op basis van de prestaties uitgedrukt in dagen, voor deeltijdse werknemers op basis van prestaties uitgedrukt in uren.

De definitie van voltijds equivalenten is niet gebaseerd op de in de arbeidsovereenkomst voorziene arbeidsduur maar op de aangegeven prestaties. Dit geeft beter het werkelijk gepresteerde arbeidsvolume weer, maar dit wordt vaak toch enigszins getemperd. Het overwerk in piekperiodes dat wordt gecompenseerd door inhaalrust in kalmere periodes waarbij deze op dat moment als bezoldigde dagen worden aangegeven is immers niet zichtbaar in de aangifte en dus ook niet in het arbeidsvolume in VTE. Het overwerk dat wel op het moment zelf wordt bezoldigd en dat voor voltijdse werknemers wordt uitgedrukt in dagen of voor deeltijdse werknemers in uren, is wel aanwezig in het arbeidsvolume in VTE.

Ook is de notie 'arbeidsdagen en –uren' ruimer dan de werkelijk gepresteerde arbeidstijd. Zo vallen onder andere de wettelijke feestdagen onder de bezoldigde dagen evenals de vakantiedagen van de bedienden en ambtenaren. Verder worden, afhankelijk van de hoedanigheid van de werknemer, een aantal dagen van afwezigheid in het ene geval door de werkgever doorbetaald (en dus als bezoldigde dagen beschouwd) en in het andere geval gedekt door een vervangingsinkomen (en dus als gelijkgestelde dagen beschouwd). Dit kan tot een zekere vertekening leiden bij vergelijking tussen verschillende groepen werknemers.